

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUL / 7-SON,
II - QISM**

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

GERMANIYA VA XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONNING YASHIL EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	12
To'xliyeva Gulrux Dovron qizi	
Djurayeva Rano Abdullayevna	
TASHKILOT MUVAFFAQIYATIDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA KUCHLI JAMOANING O'RNI	24
Abdullayeva Dinora Abduali qizi	
YASHIL ISH O'RINLARINING IQTISODIY AHAMIYATI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SOHASIDA YASHIL ISH O'RINLARI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI	28
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna	
Atoyev Navro'zbek Rinatovich	
YO'L XO'JALIGI SOHASINI MOLIYALASHTIRISH HAMDA YO'L AKTIVLARINI BOSHQARISHDA XALQARO TAJRIBA	35
Shikirov Feruz Boxodirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSİYALASH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI QIYOSIY TAHLILI	39
Jo'rayeva Moxinur Axmadjon qizi	
HUDUDLARNING QIYOSIY USTUNLIK LARI ASOSIDA YUQORI DAROMADLI ISH O'RINLARINI YARATISH: "HUDUD-IXTISOSLASHUV-KASB-ISB BERUVCHI-DAROMAD" MODEL I	49
Abdumukhtarov Anvarjon Akramjonovich	
QURILISH XIZMATLARI KO'RSATUVCHI KORXONALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI SHAKLLANTIRISH SSENARIYLARI	55
Mamadiyev Ahmad Ulashovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING SOLIQ-BYUDJET MEXANIZMLARI	62
Shokirova Dildora Shoyim qizi	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL YO'LLARI TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA YO'L QURILISHI XIZMAT KO'RSATISHINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TAHLILI	66
Qurbonov Sharofiddin Xurramovich	
ONLAYN VA SKORING TIZIM LARI ORQALI BERILADIGAN TEZKOR KREDITLARNI SUG'URTALASHDAGI YANGI TENDENSIYALAR	73
Yusupov Ruslan Muxtarovich	
ASSESSMENT MODEL FOR THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICE TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ECONOMY	81
An Kwangmin	
BIRLIK DOIRADA ANALITIK FUNKSIYALAR UCHUN YUQORI TARTIBLI DIFFERENSIAL SUBKOORDINATSIYA VA SUPERORDINATSIYA XOSSALARI	87
Jabborov Nasridin Mirzoodilovich	
Sadullayeva Gulasal Ulug'bek qizi	
SOLID PROPELLANT COMPOSITION AND ITS EFFECT ON THE LAUNCH PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS	93
Karimov Mustafo Aminboevich	
Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
BANKLAR ORQALI KORXONALARNING INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI	97
Gafurova Dilshoda Farxotovna	

ANALYSIS OF INVESTMENT ATTRACTION PRACTICES ACROSS ECONOMIC SECTORS	102
Tolqin Imomqulov	
Ulugbek Turaqulov	
INNOVATION MECHANISMS ASOSIDA O'ZBEKISTONDA MIGRATSIYA	
JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH	105
Yoqubjon Toxirov	

INNOVATSION MEXANIZMLAR ASOSIDA O'ZBEKISTONDA MIGRATSIYA JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH

Yoqubjon Toxirov

Mustaqil tadqiqotchi

E-mail: tohirov.2505@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda migratsiya jarayonlarini boshqarishning amaldagi holati, davlat organlari o'rtasida ma'lumot almashinuvi hamda mehnat migratsiyasi jarayonlarini prognozlash bilan bog'liq masalalar tahlil qilingan. Migratsiya sohasidagi boshqaruv samaradorligini oshirish maqsadida yagona raqamli platforma, migrantning raqamli profili, sun'iy intellektga asoslangan tahlil, xavf-xatarga asoslangan nazorat hamda xorijdan qaytgan migrantlarni reintegratsiya qilish mexanizmlarini o'zaro birlashtiruvchi kompleks model taklif etilgan. Mazkur model migratsiya oqimlarini monitoring qilish, ehtimoliy xavflarni oldindan aniqlash, boshqaruv qarorlarini ma'lumotlar asosida qabul qilish va migrantlarni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: migratsiya, mehnat migratsiyasi, davlat boshqaruvi, raqamli platforma, migrantning raqamli profili, sun'iy intellekt, prognozli tahlil, xavf-xatarga asoslangan nazorat, reintegratsiya.

Аннотация. В статье проанализированы современное состояние управления миграционными процессами в Узбекистане, вопросы межведомственного обмена данными, а также проблемы, связанные с прогнозированием трудовой миграции. В целях повышения эффективности управления миграционной сферой предложена комплексная модель, объединяющая единую цифровую платформу, цифровой профиль мигранта, аналитические инструменты на основе искусственного интеллекта, риск-ориентированный контроль и механизмы реинтеграции граждан, вернувшихся из-за рубежа. Предлагаемая модель направлена на совершенствование мониторинга миграционных потоков, заблаговременное выявление потенциальных рисков, принятие управленческих решений на основе данных и расширение возможностей социально-экономической поддержки мигрантов.

Ключевые слова: миграция, трудовая миграция, государственное управление, цифровая платформа, цифровой профиль мигранта, искусственный интеллект, прогнозная аналитика, риск-ориентированный контроль, реинтеграция.

Abstract. This article analyzes the current state of migration management in Uzbekistan, interagency data exchange, and issues related to forecasting labour migration. To improve the effectiveness of migration governance, the study proposes an integrated model combining a unified digital platform, a digital migrant profile, artificial intelligence-based analytics, risk-based monitoring, and mechanisms for the reintegration of returning migrants. The proposed model is intended to enhance the monitoring of migration flows, facilitate the early identification of potential risks, support data-driven decision-making, and expand opportunities for the socioeconomic support of migrants.

Keywords: migration, labour migration, public administration, digital platform, digital migrant profile, artificial intelligence, predictive analytics, risk-based monitoring, reintegration.

KIRISH

Globallashuv jarayonlarining jadallashuvi va mehnat bozorlarining o'zaro integratsiyalashuvi migratsiyani davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylantirdi. Migratsiya jarayonlari aholi bandligi, daromadlar darajasi, demografik barqarorlik, ijtimoiy himoya hamda inson kapitalining rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli migratsiyani boshqarishda ro'yxatga olish va ruxsat berish tartiblari bilan bir qatorda, kompleks va zamonaviy yondashuvlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday yondashuv migrantlarning xorijga ketishdan oldingi tayyorgarligi, xorijdagi mehnat faoliyati, huquqiy va ijtimoiy himoyasi, mamlakatga qaytishi hamda reintegratsiya jarayonlarini yagona boshqaruv sikli asosida tashkil etishni nazarda tutadi [2].

O'zbekistonda tashqi va ichki migratsiya jarayonlari milliy mehnat bozori bilan uzviy bog'liqdir. Fuqarolarning kasbiy malakasi, xorijiy tillarni bilish darajasi, mehnat shartnomasi, ish beruvchi tashkilotlari hamda mamlakatga

qaytgandan keyingi bandligi to'g'risidagi ma'lumotlar turli vakolatli tashkilotlarda shakllantiriladi. Mazkur ma'lumotlarni yagona tizim asosida integratsiya qilish migrantlarning to'liq hayotiy siklini monitoring qilish, ehtimoliy xavflarni oldindan aniqlash hamda ularga manzilli va samarali xizmatlar ko'rsatish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi [6].

So'nggi yillarda O'zbekistonda tashqi mehnat migratsiyasini tartibga solish, fuqarolarni tashkillashtirilgan holda xorijiy davlatlarga ishga yuborish hamda ularning huquq va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan izchil islohotlar amalga oshirildi [4; 5]. Ushbu islohotlarning samaradorligini yanada oshirishda institutsional mexanizmlarni raqamli integratsiya, katta ma'lumotlar texnologiyalari va prognozli tahlil vositalari bilan uyg'unlashtirish muhim hisoblanadi. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekistonda migratsiya jarayonlarini innovatsion tashkiliy va raqamli mexanizmlar asosida takomillashtirish bo'yicha ilmiy jihatdan asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Migratsiya jarayonlarini boshqarish masalalari xalqaro tashkilotlar va ilmiy tadqiqotlarda keng o'rganilgan. Xalqaro migratsiya tashkiloti tadqiqotlarida migratsiya siyosatini samarali tashkil etishda ishonchli ma'lumotlar bazasi, idoralararo hamkorlik va raqamli monitoring tizimlarining muhimligi ta'kidlanadi [2; 3; 6]. Xalqaro mehnat tashkiloti esa mehnat migrantlarini adolatli yollash, ularning huquqlarini himoya qilish, xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish va noqonuniy vositachilikning oldini olish masalalariga alohida e'tibor qaratadi [7]. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Global migratsiya pakti xavfsiz, tartibli va qonuniy migratsiyani ta'minlashda davlatlararo hamkorlikni ustuvor yo'nalish sifatida belgilaydi [8]. OECD va Jahon banki tadqiqotlarida migratsiyaning bandlik, pul o'tkazmalari, inson kapitali va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri yoritilgan [9; 10]. Mazkur yondashuvlar migratsiya boshqaruvida raqamli integratsiya, prognozli tahlil va reintegratsiya mexanizmlarini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot tizimli va institutsional yondashuvlarga asoslandi. Migratsiya boshqaruvi davlat organlari, diplomatik vakolatxonalar, bandlik va kasbiy tayyorgarlik tashkilotlari, xususi agentliklar, xorijiy ish beruvchilar hamda raqamli platformalardan tarkib topgan yagona tizim sifatida ko'rib chiqildi. Tizimli tahlil ma'lumotlar almashinuvi samaradorligini oshirish, takrorlanuvchi jarayonlarni maqbullashtirish hamda vakolatlarning aniq taqsimlanishini ta'minlashga xizmat qildi.

Normativ-huquqiy va qiyosiy tahlil usullari orqali O'zbekistonning migratsiya sohasiga oid hujjatlari, shuningdek, Xalqaro migratsiya tashkiloti — IOM hamda Xalqaro mehnat tashkiloti — ILOning migratsiyani boshqarish, adolatli yollash va migrantlar huquqlarini himoya qilishga doir tavsiyalari o'rganildi [2; 3; 7]. Kontent-tahlil, mantiqiy umumlashtirish va jarayonlarni modellashtirish usullari asosida mavjud masalalar hamda ularni samarali hal etishga qaratilgan innovatsion mexanizmlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik shakllantirildi.

Migratsiya jarayonlarini boshqarishning amaldagi holati va takomillashtirish yo'nalishlari

Amaldagi tizimda fuqarolarni xorijga uyushgan holda yuborish, ularni kasb va xorijiy tillar bo'yicha tayyorlash, huquqiy ko'mak ko'rsatish hamda qaytgan shaxslarni bandlik dasturlariga jalb etish mexanizmlari mavjud. Mazkur institutlar qonuniy vositachilik mexanizmlarini rivojlantirish, xavfsiz migratsiyani ta'minlash hamda rasmiy bandlik kanallarini yanada kengaytirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, ma'lumotlarni yagona standart va identifikator asosida yuritish boshqaruv qarorlarining to'liq va ishonchli axborotga asoslanishini ta'minlaydi. Fuqaroning malakasi, mehnat shartnomasi, sug'urtasi, mamlakatdan chiqishi, xorijdagi murojaatlari hamda qaytgandan keyingi bandligi to'g'risidagi ma'lumotlarni o'zaro integratsiyalashgan tizimlarda saqlash migrantning to'liq raqamli profilini shakllantirish imkonini beradi.

Ikkinchi muhim yo'nalish boshqaruvning proaktiv xususiyatini kuchaytirish bilan bog'liq. Amaliyotda fuqarolarning murojaatlarini o'z vaqtida ko'rib chiqish va ularga huquqiy yordam ko'rsatish mexanizmlari mavjud. Prognozli boshqaruv tizimini rivojlantirish esa ish beruvchilarning faoliyat tarixi, mehnat shartnomalarining bajarilishi, Ish haqi to'lovlarining o'z vaqtida amalga oshirilishi, mehnat shartnomalarining barqaror bajarilishi va qonuniy yollash amaliyotlarini oldindan monitoring qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Uchinchi yo'nalish xorijiy mehnat bozorida talab bilan kasbiy tayyorgarlik dasturlari o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlashdan iborat. Xorijiy mehnat bozorida talablarning dinamik rivojlanishi ta'lim va qayta tayyorlash dasturlarini zamonaviy ehtiyojlarga muvofiq muntazam takomillashtirib borish imkonini beradi. To'rtinchi yo'nalish esa qaytgan migrantlarning xorijda o'rttirgan tajribasi va malakasini mahalliy iqtisodiyotga samarali yo'naltirish natijalarini baholash mexanizmlarini yanada takomillashtirish bilan bog'liq.

Innovatsion boshqaruv mexanizmlari

Taklif etilayotgan modelning markaziy elementi yagona raqamli platforma hisoblanadi. Mazkur platforma mavjud idoraviy axborot tizimlarini almashtirmagan holda, ularni integratsion qatlam orqali o'zaro bog'lashi lozim. Bunda har bir tashkilot o'z ma'lumotlarining haqqoniyligi va xavfsizligi uchun javobgar bo'ladi, zarur axborotlar esa huquqiy hamda texnik reglamentlar asosida almashinadi.

Platforma migrantning yagona raqamli profilini shakllantiradi. Ushbu profil migrantning ta'limi, kasbi, malakasi, xorijiy tillarni bilish darajasi, ish beruvchisi, mehnat shartnomasi, sug'urtasi, sertifikatlash natijalari, murojaatlari hamda qaytgandan keyingi bandligi to'g'risidagi ma'lumotlarni qamrab olishi lozim. Bu fuqarolardan bir xil hujjatlarni takroran talab qilish holatlarini kamaytirish hamda ularga ko'rsatiladigan xizmatlarni shaxsiylashtirish imkonini beradi.

Modelning ikkinchi elementi sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar texnologiyalariga asoslangan analitik moduldir. Mazkur modul migratsiya oqimlarini tahlil qilish, xorijiy mehnat bozorida kasblarga bo'lgan talabni aniqlash, shuningdek, ish beruvchilar va vositachilar faoliyati bilan bog'liq ehtimoliy xavflarni baholashda qo'llanilishi mumkin. Bunda sun'iy intellekt yakuniy qaror qabul qiluvchi vosita emas, balki mutaxassislarga asoslantirilgan tavsiyalar taqdim etuvchi yordamchi mexanizm sifatida xizmat qilishi zarur.

Uchinchi element xavfga asoslangan nazorat tizimidir. Xususiylashtirilgan agentliklari va xorijiy ish beruvchilar faoliyati shikoyatlar, mehnat shartnomalarining bajarilishi, ish haqi bo'yicha muammolar hamda boshqa tegishli indikatorlar asosida toifalarga ajratiladi. Yuqori xavf darajasiga ega subyektlarga nisbatan kuchaytirilgan monitoring, past xavf darajasiga ega subyektlarga esa soddalashtirilgan tartiblar qo'llanilishi mumkin.

To'rtinchi element proaktiv xizmatlarni rivojlantirishdan iborat. Mobil ilova yoki shaxsiy kabinet orqali fuqaro mavjud vakansiyalar va ish beruvchilar to'g'risidagi ma'lumotlarni tekshirishi, mehnat shartnomasi bo'yicha maslahat olishi, sug'urta va viza holatini kuzatishi hamda elektron murojaat yuborishi mumkin. Shuningdek, tizim hujjatlarining amal qilish muddati va ehtimoliy xavflar haqida foydalanuvchini avtomatik ravishda ogohlantirib borishi lozim.

Beshinchi element qaytgan migrantlarni reintegratsiya qilish modulidir. Xorijda o'rtirilgan kasbiy tajriba va malaka to'g'risidagi ma'lumotlar mahalliy ish beruvchilarga taqdim etiladi, migrantlarning tadbirkorlik faoliyatini boshlash istagi esa kredit, subsidiya, kasbiy tayyorgarlik va maslahat dasturlari bilan uyg'unlashtiriladi. Reintegratsiya samaradorligi ko'rsatilgan xizmatlar soni bilan emas, balki migrantlarning olti yoki o'n ikki oydan keyingi barqaror bandligi va daromad manbaiga ega bo'lishi orqali baholanadi (1-jadval).

1-jadval
Taklif etilayotgan mexanizmlarning kutilayotgan natijalari

Takomillashtirish yo'nalishi	Taklif etilayotgan mexanizm	Kutilayotgan natija
Ma'lumotlarning tarqoq holda shakllanishi	Yagona raqamli platforma	Idoralararo ma'lumot almashinuvining tezkorligi va samaradorligini oshirish
Migrant to'g'risidagi ma'lumotlarning to'liq integratsiyalashmaganligi	Migrantning raqamli profili	Shaxsiylashtirilgan va manzilli xizmatlarni ko'rsatish
Murojaat va xavflarga kech javob berilishi	Sun'iy intellekt va prognozli tahlil	Ehtimoliy xavflarni oldindan aniqlash va tezkor choralar ko'rish
Nazorat mexanizmlarining bir xil tartibda qo'llanilishi	Xavfga asoslangan monitoring	Resurslarni ustuvor yo'nalishlar bo'yicha maqsadli taqsimlash
Reintegratsiya jarayonlarini kuzatish imkoniyatlarining cheklanganligi	Raqamli reintegratsiya moduli	Qaytgan migrantlarning barqaror bandligini monitoring qilish

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil natijalari migratsiya boshqaruvini takomillashtirish jarayoni faqat yangi axborot tizimini yaratish bilan cheklanib qolmasdan, boshqaruv jarayonlarini kompleks ravishda modernizatsiya qilishni talab etishini ko'rsatdi. Bunda vakolatlarni aniq belgilash, idoralararo hamkorlikni muvofiqlashtirish hamda ma'lumot almashinuvining tashkiliy-huquqiy asoslarini yanada mustahkamlash muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamlashtirish mavjud ma'muriy tartiblarni shunchaki elektron shaklga o'tkazish emas, balki ortiqcha bosqichlarni maqbullashtiradigan, xizmatlar tezkorligi va sifatini oshiradigan zamonaviy boshqaruv modelini shakllantirishga xizmat qilishi lozim.

Taklif etilgan model Xalqaro migratsiya tashkilotining ishonchli ma'lumotlardan foydalanish va institutsional muvofiqlashtirishga, Xalqaro mehnat tashkilotining esa adolatli yollash hamda migrantlarning huquq va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan tamoyillariga muvofiq keladi [2; 3; 7]. Modelning iqtisodiy samaradorligi

takroriy hujjatlar va idoralararo so'rovlar sonini kamaytirish, noqonuniy vositachilik bilan bog'liq ehtimoliy xavflarni oldindan aniqlash hamda kasbiy tayyorgarlik dasturlarini xorijiy mehnat bozorida real talabga muvofiqlashtirish orqali namoyon bo'ladi.

Modelning ijtimoiy samarasi migrantlar va ularning oila a'zolari uchun ishonchli axborot manbalarini, samarali huquqiy himoya mexanizmlarini hamda uzluksiz aloqa kanallarini shakllantirish bilan belgilanadi. Shu bilan birga, tizimning barqaror va adolatli faoliyat yuritishini ta'minlash maqsadida shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi, algoritmning xolisligi, axborot xavfsizligi hamda inson nazorati tamoyillariga qat'iy rioya etilishi zarur.

Taklif etilgan modelni dastlab pilot hududlarda va mehnat migratsiyasining ayrim xorijiy yo'nalishlarida bosqichma-bosqich sinovdan o'tkazish maqsadga muvofiq. Model samaradorligini uyushgan mehnat migratsiyasining ulushi, mehnat shartnomalarini tekshirish muddati, oldindan aniqlangan ehtimoliy xavflar soni, murojaatlarni ko'rib chiqish tezligi, qaytgan migrantlarning barqaror bandlik darajasi hamda foydalanuvchilarning xizmatlardan qoniqish ko'rsatkichlari asosida baholash lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda migratsiya jarayonlarini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish bandlik, ijtimoiy himoya va raqamli transformatsiya yo'nalishlarini yagona boshqaruv mexanizmi asosida uyg'unlashtirishni talab etadi. So'nggi yillarda shakllantirilgan institutsional mexanizmlar migratsiya jarayonlarini samarali tashkil etish uchun muhim asos yaratdi. Shu bilan birga, idoralararo ma'lumot almashinuvini yanada rivojlantirish, prognozli tahlil imkoniyatlarini kengaytirish hamda qaytgan migrantlarning reintegratsiya natijalarini tizimli baholash boshqaruv samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari hisoblanadi.

Yagona raqamli platforma, migrantning raqamli profili, sun'iy intellektga asoslangan tahlil, xavfga asoslangan nazorat, proaktiv xizmatlar va raqamli reintegratsiya modulini o'z ichiga olgan kompleks model migratsiya siyosatini ma'lumotlarga asoslangan proaktiv boshqaruv bosqichiga olib chiqish imkonini beradi. Mazkur model migratsiya oqimlarini tezkor monitoring qilish, ehtimoliy xavflarni oldindan aniqlash, fuqarolarga manzilli xizmatlar ko'rsatish va qaytgan migrantlarning barqaror bandligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Taklif etilayotgan modelni dastlab pilot hududlar va mehnat migratsiyasining ayrim xorijiy yo'nalishlarida bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiq. Shuningdek, idoralararo ma'lumot almashinuvi reglamentlarini tasdiqlash, axborot tizimlarining o'zaro integratsiyasini ta'minlash, shaxsiy ma'lumotlarni ishonchli himoya qilish hamda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda inson nazoratini saqlab qolish muhim hisoblanadi. Ushbu chora-tadbirlarning amalga oshirilishi O'zbekistonda migratsiya jarayonlarini xavfsiz, shaffof va samarali boshqarish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *O'zbekiston Respublikasida demografik holat bo'yicha rasmiy ma'lumotlar*. — Toshkent, 2026.
2. International Organization for Migration. *Uzbekistan: Displacement Tracking Matrix*. — Geneva: IOM.
3. International Organization for Migration. *Migration Governance Indicators Profile 2022: Republic of Uzbekistan*. — Geneva: IOM, 2022.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-apreldagi PF–59-son Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-6868721>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 17-oktabrdagi PF–162-son Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-7170458>
6. International Organization for Migration. *Uzbekistan Migration Data Gaps Analysis*. — Geneva: IOM, 2024.
7. International Labour Organization. *Labour Migration: Governance, Protection of Migrant Workers and Fair Recruitment*. — Geneva: ILO.
8. United Nations. *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*. — New York: United Nations, 2018.
9. Organisation for Economic Co-operation and Development. *International Migration Outlook*. — Paris: OECD Publishing.
10. World Bank. *Migration and Development Brief*. — Washington, DC: World Bank.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>